

МІНІСТЕРСТВО ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я УКРАЇНИ

Державна установа “Центральний методичний кабінет
підготовки молодших спеціалістів” МОЗ України

ПОГОДЖЕНО

Директор Державної установи
«Центральний методичний кабінет
підготовки молодших спеціалістів
МОЗ України»
Т.І. Чернишенко

ЗАТВЕРДЖУЮ

Заступник Директора Департаменту
кадрової політики, освіти, науки
та запобігання корупції МОЗ
України
О.П. Волосовець

РЕПРОДУКТИВНЕ ЗДОРОВ'Я ТА ПЛАНУВАННЯ СІМ'Ї

ПРОГРАМА

для вищих медичних (фармацевтичних) навчальних закладів
I—III рівнів акредитації за спеціальністю
5.12010101 “Лікувальна справа”

Київ
2011

РЕПРОДУКТИВНЕ ЗДОРОВ'Я ТА ПЛАНУВАННЯ СІМ'Ї

Укладачі:

І.В. Вороніч — викладач вищої категорії, викладач акушерства та гінекології Вінницького медичного коледжу ім. акад. Д.К. Заболотного;

О.С. Лепетенко — викладач вищої категорії, викладач акушерства та гінекології Вінницького медичного коледжу ім. акад. Д.К. Заболотного.

Програму розглянуто і схвалено на засіданні циклової комісії акушерства та гінекології Вінницького медичного коледжу ім. акад. Д.К. Заболотного 30 серпня 2011 р., протокол № 1.

Програму розглянуто і схвалено на засіданні опорної циклової комісії з акушерства та гінекології Кримського вищого навчального закладу “Кримський медичний коледж” 13 жовтня 2011 р., протокол № 3.

Рецензенти:

О.В. Булавенко — доцент, завідувач кафедри акушерства та гінекології № 2 Вінницького національного медичного університету ім. М.І. Пирогова, доктор медичних наук;

А.Г. Фесун — головний лікар Вінницького клінічного пологового будинку № 2;

І.Б. Назарова — викладач-методист, викладач вищої категорії, голова опорної циклової комісії з акушерства Кримського вищого навчального закладу “Кримський медичний коледж”, заслужений працівник освіти АРК,

© МОЗ України, 2011

© ВСВ “Медицина”, 2011

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Навчальну програму з дисципліни “Репродуктивне здоров'я та планування сім'ї” для вищих медичних навчальних закладів України I—III рівнів акредитації складено для спеціальності 5.12010101 “Лікувальна справа” відповідно до складових галузевих стандартів вищої освіти — ОКХ і ОПП, затверджених МОН України і МОЗ України в 2011 р. та навчальних планів 2011 р. Навчальним планом для вивчення дисципліни передбачено 54 год, з них лекції — 9, навчальна практика під керівництвом викладача — 26, самостійна позааудиторна робота студентів — 19 год.

Репродуктивне здоров'я — це стан повного фізичного, психічного та соціального благополуччя. Воно забезпечує можливість задовільного та безпечного сексуального життя, здатність до відтворення.

Сучасний світ, його жорсткі вимоги до людини, численні обов'язки призвели до зниження народжуваності в усіх промисловорозвинутих країнах світу. В таких умовах молоді подружні пари можливості народження дитини співвідносять зі своїми потребами та можливостями життя.

Демографічна криза зумовлює посилення уваги до сім'ї як осередку відтворення населення та трудового потенціалу країни. Не менш важливе значення як для відтворення населення, так і для збереження життя та здоров'я нового покоління має стан репродуктивного здоров'я.

Охорона репродуктивного здоров'я розглядається як сукупність методів, прийомів і послуг, що впливають на репродуктивну функцію.

Вирішити проблему народження здорових, бажаних дітей, регулювати інтервали між вагітностями, вибрати час народження дитини та кількість дітей в сім'ї — це аспекти планування сім'ї.

Введення дисципліни “Репродуктивне здоров'я та планування сім'ї” в навчальних закладах має на меті підготувати фахівців, які могли б консультувати з питань підбору контрацептивів, правильного їх використання різними групами населення.

Теоретичні заняття бажано проводити у вигляді лекцій-бесід, що сприяє зацікавленості аудиторії до предмета.

При проведенні навчальної практики рекомендовано використовувати роботу в малих групах, яким пропонувати оформлення фліп-карт, розігрування клінічних ситуацій, проведення консультування.

Після вивчення дисципліни *студенти повинні знати:*

- переваги планування сім'ї;
- оцінку пацієнтів;

- групи контрацептивів;
- механізм дії;
- переваги, недоліки різних методів контрацепції.

Студенти повинні вміти:

- консультувати різні групи населення.

Студенти мають бути поінформовані про:

- основні принципи організації діяльності служби планування сім'ї в Україні;
- вітчизняні наукові дослідження щодо організації діяльності служби планування сім'ї в Україні;
- технології застосування того чи іншого методу контрацепції;
- нові лікарські засоби і методи їх застосування;
- наявність у регіоні закладів охорони здоров'я, в яких надаються послуги з питань планування сім'ї;
- стан захворюваності на гінекологічні хвороби в регіоні та країні;
- створення ефективної політики у формуванні та збереженні репродуктивного здоров'я, доступності послуг служби планування сім'ї для населення.

ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН

№ з/п	Тема	Кількість годин			
		Загальний обсяг	Лекції	Навчальна практика під керівництвом викладача	Самостійна робота
1	Репродуктивне здоров'я. Біологічні основи репродуктивної системи жінки та чоловіка. Переваги планування сім'ї. Консультування. Опитування пацієнта	10	2	4	4
2	Гормональні методи контрацепції	6	2	4	
3	Внутрішньоматкова контрацепція. Бар'єрні методи контрацепції та сперміциди	9	2	4	3
4	Контрацепція в підлітків, жінок, старших 35 років, та у жінок з медичними проблемами. Добровільна хірургічна стерилізація	8		4	4
5	Метод лактаційної аменореї. Післяродова та післяабортна контрацепція	6	2	4	
6	Природне планування сім'ї. Невідкладна контрацепція	8		4	4
7	Безплідний шлюб. Основи сексології	5	1	2	2
8	Охорона праці в галузі	2			2
	Усього	54	9	26	19

Примітка. Години для самостійної роботи студентів розподіляють циклові методичні комісії навчальних закладів.

САМОСТІЙНА РОБОТА

№ з/п	Тема	Кількість годин
1	Репродуктивне здоров'я. Біологічні основи репродуктивної системи жінки та чоловіка. Переваги планування сім'ї. Консультування. Оцінка пацієнта	4
2	Внутрішньоматкова контрацепція. Бар'єрні методи контрацепції та сперміциди	3
3	Контрацепція в підлітків, у жінок старших 35 років та у жінок з медичними проблемами. Добровільна хірургічна стерилізація	4

4	Природне планування сім'ї. Невідкладна контрацепція	4
5	Безплідний шлюб. Основи сексології	2
6	Охорона праці в галузі	2
	Усього	19

ЗМІСТ

Тема 1. Репродуктивне здоров'я. Біологічні основи репродуктивної системи жінки та чоловіка. Переваги планування сім'ї. Консультування. Оцінювання пацієнта

ЛЕКЦІЯ

Ознайомити студентів з динамікою народжуваності, станом здоров'я вагітних, показниками материнської та перинатальної смертності, кількістю абортів, показниками гінекологічної захворюваності, статистикою шлюбів та розлучень.

Репродуктивне здоров'я нації. Демографічні показники: народжуваність, смертність, природний приріст населення. Медичні показники: материнська та перинатальна смертність, кількість захворювань, що передаються статевим шляхом; частота безпліддя: жіночого, чоловічого.

Організація, структура та завдання служби планування сім'ї.

Основні переваги планування сім'ї, законодавчі акти з планування сім'ї в Україні.

Консультування з питань планування сім'ї, його переваги. П'ять основних принципів консультування з питань планування сім'ї. Основні права пацієнта. Якість ефективного консультування. Основні етапи консультування. Опитування пацієнта.

Використання нормативно-правової бази для захисту особистості, види відповідальності.

НАВЧАЛЬНА ПРАКТИКА ПІД КЕРІВНИЦТВОМ ВИКЛАДАЧА

Обстеження репродуктивної системи жінки та чоловіка: збір скарг, даних гінекологічного анамнезу та життя, об'єктивне обстеження органів і систем. Виявлення дійсних проблем пацієнта, оцінювання стану пацієнтів. Участь у проведенні основних та додаткових методів обстеження пацієнтів.

Консультування з питань планування сім'ї, його переваги. Модель "Довіра". Основні права пацієнта.

Основні етапи консультування. Опитування пацієнта:

- наявність вагітності в пацієнтки;
- медичні проблеми, які потребують обережності у використанні контрацептивів;
- виявлення проблем, які потребують подальшого обстеження.

Обговорення основних переваг планування сім'ї, вивчення законодавчих актів з питань планування сім'ї в Україні. Вивчення та відпрацювання навичок проведення консультування з планування сім'ї, вивчення права пацієнта.

Проводять опитування пацієнтів.

Практичні навички:

- збирання скарг, анамнезу хвороби, життя;
- трактування анамнестичних даних, загального стану, визначення проблем пацієнтів;
- відпрацювання навичок ефективного консультування (рольова гра);
- вміння провести консультування на трьох етапах;
- вміння провести оцінювання пацієнта;
- дотримання правил техніки медичної безпеки.

САМОСТІЙНА РОБОТА

1. Біологічні основи репродуктивної системи жінки. Фізіологія оваріо-менструального циклу. Жіночі статеві гормони.
2. Біологічні основи репродуктивної системи чоловіка. Сперматогенез.
3. Чинні законодавчі акти з планування сім'ї в Україні.

Тема 2. Гормональні методи контрацепції

ЛЕКЦІЯ

Основні типи гормональних контрацептивів. Основні характеристики та механізм дії комбінованих оральних контрацептивів (КОК), ефективність, переваги використання, побічні ефекти, неконтрацептивні властивості, застереження щодо використання.

Основні види чисто прогестинових контрацептивів (ЧПК). Порівняльна характеристика основних видів ЧПК.

Механізм дії, показання та протипоказання до використання ЧПК, ефективність, не контрацептивні ефекти, застереження щодо використання.

Організація роботи — ключ до професійного росту та здоров'я.

НАВЧАЛЬНА ПРАКТИКА ПІД КЕРІВНИЦТВОМ ВИКЛАДАЧА

Обстеження з метою застосування гормональної контрацепції. Вивчення основних видів та характеристик КОК та ЧПК, механізм їх дії.

Проведення консультування на всіх етапах по використанню гормональних контрацептивів. Виконання ролі консультанта та пацієнта. Відпрацювання методики введення Депо-Провера (ДМПА).

Практичні навички:

- збирання скарг, анамнезу життя, визначення проблем пацієнтки;
- проведення відбору пацієнтів для призначення КОК та ЧПК;
- проведення консультування по КОК та ЧПК;
- проведення консультування пацієнтів, які користуються гормональними контрацептивами;
- відпрацювання методики введення ДМПА.

Тема 3. Внутрішньоматкова контрацепція. Бар'єрні методи контрацепції та сперміциди

ЛЕКЦІЯ

Історія застосування внутрішньоматкової контрацепції. Види та механізми дії внутрішньоматкових контрацептивів. Ефективність та тривалість використання різних видів внутрішньоматкової контрацепції. Переваги та недоліки метода, показання для видалення внутрішньоматкової контрацепції. Різновиди бар'єрних методів контрацепції та сперміцидів. Механізм дії, ефективність. Переваги та недоліки бар'єрних методів контрацепції та сперміцидів. Показання до застосування. Зберігання та утилізація.

Здоровий спосіб життя та професійний розвиток.

НАВЧАЛЬНА ПРАКТИКА ПІД КЕРІВНИЦТВОМ ВИКЛАДАЧА

Вивчення механізму дії внутрішньоматкової контрацепції, бар'єрних методів та сперміцидів. Види та ефективність внутрішньоматкової контрацепції.

Переваги та недоліки цих методів, можливі ускладнення.

Проведення консультування пацієнтів: початкове консультування; консультування при наступних відвідуваннях; консультування після використання внутрішньоматкової контрацепції; консультування по використанню бар'єрних методів та сперміцидів.

Практичні навички:

- збирання скарг, анамнезу життя, визначення проблем пацієнтки;
- консультування по підборі пацієнок, яким підходить внутрішньоматкова контрацепція;
- консультування пацієнтки після введення внутрішньоматкової контрацепції;
- консультування по використанню бар'єрних методів та сперміцидів;
- навчання пацієнта користуватися презервативом.

САМОСТІЙНА РОБОТА

Захворювання, що передаються статевим шляхом. Вплив інфекції на репродуктивне здоров'я.

Тема 4. Контрацепція в підлітків, жінок, старших 35 років, та жінок з медичними проблемами. Добровільна хірургічна стерилізація

НАВЧАЛЬНА ПРАКТИКА ПІД КЕРІВНИЦТВОМ ВИКЛАДАЧА

Підстави для виділення підлітків та жінок, старших 35 років, в особливі групи.

Фізіологічні та психологічні особливості організму підлітків, соціальне значення контрацепції у них.

Методи контрацепції найбільш придатні для підлітків та жінок, старших 35 років.

Підхід ВОЗ до оцінки пацієнтів із медичними проблемами, який оснований на критеріях використання контрацептивів.

Вплив методів контрацепції на основні системи організму та окремі органи.

Добровільна хірургічна стерилізація. Методи стерилізації жінок (перев'язування труб, накладання кілець та ін.) та чоловіків (вазектомія). Переваги та недоліки. Показання та стани, які потребують засобів застереження. Побічні ефекти та їх лікування. Консультування.

Гігієна праці медичного персоналу.

Вивчення особливостей підліткового віку для використання контрацептивів. Вивчення видів контрацептивів, які можна рекомендувати підліткам.

Консультування з різних методів контрацепції, які вживані у жінок, старших 35 років, здорових жінок та жінок з медичними проблемами.

Показання до використання методу стерилізації громадян.

Практичні навички:

- збирання скарг, анамнезу життя, визначення проблем пацієнтки;
- консультування підлітків із питань контрацепції;
- консультування жінок, старших 35 років та жінок з медичними проблемами;
- консультування жінок та чоловіків з питань використання різних методів добровільної хірургічної стерилізації.

САМОСТІЙНА РОБОТА

1. Фактори, що негативно впливають на здоров'я жінки.
2. Захворювання молочної залози, захворювання шийки матки.

Тема 5. Метод лактаційної аменореї. Післяродова та післяабортна контрацепція

ЛЕКЦІЯ

Вплив грудного годування на фертильність. Метод лактаційної аменореї – переваги, ефективність. Правила грудного вигодовування при користуванні методом лактаційної аменореї.

Післяродова контрацепція — можливі методи контрацепції, їх ефективність, побічні дії, методика використання.

Післяабортна контрацепція — методи контрацепції, їх характеристика, механізм дії, переваги, недоліки. Контрацепція після ранніх та пізніх абортів.

Заходи безпеки медичними працівниками щодо зараження вірусними гепатитами В, С та ВІЛ-інфекціями.

НАВЧАЛЬНА ПРАКТИКА ПІД КЕРІВНИЦТВОМ ВИКЛАДАЧА

Вивчення переваг і недоліків методу лактаційної аменореї, правил грудного вигодовування.

Методи контрацепції, які пропонуються жінкам після пологів та перенесених абортів.

Проведення консультування по методам контрацепції.

Практичні навички:

- проведення консультування з методу лактаційної аменореї;
- проведення консультування по підборі методів післяродової та післяабортної контрацепції;
- проведення консультування з методів природного планування сім'ї.

Тема 6. Природне планування сім'ї. Невідкладна контрацепція

НАВЧАЛЬНА ПРАКТИКА ПІД КЕРІВНИЦТВОМ ВИКЛАДАЧА

Регуляція оваріо-менструального циклу. Яєчниковий та матковий цикли. Поняття фертильності. Тест функціональної діагностики овуляції. Методи природного планування сім'ї, їх різновиди, механізм дії,

ефективність, переваги та недоліки кожного методу.

Показання до невідкладної контрацепції. Види невідкладної контрацепції (КОК, ЧПК, ВМК), їх характеристика. Способи застосування, ефективність, побічні дії, час початку та використання після незахищеного статевого акту.

Індивідуальні засоби захисту та інфекційний контроль.

Визначення естрогенної насиченості організму жінки. Визначення фертильного періоду протягом менструального циклу. Консультування з методів природного планування сім'ї.

Вивчення показань, способів застосування методів невідкладної контрацепції. Консультування з методів невідкладної контрацепції, розв'язування клінічних ситуацій.

Практичні навички:

- проведення консультування з методів невідкладної контрацепції;
- проведення консультування з методів природного планування сім'ї;
- визначення базальної температури тіла.

САМОСТІЙНА РОБОТА

1. Фактори, що негативно впливають на здоров'я жінки. Аборт — медичний й соціальний аспекти. Профілактика непланової вагітності.
2. Визначення фертильної та нефертильної фази менструального циклу.
3. Безпечна статеві поведінка.

Тема 7. Безплідний шлюб. Основи сексології

ЛЕКЦІЯ

Діагностика жіночого та чоловічого безпліддя. Класифікація, причини. Обстеження подружньої пари. Визначення овуляції у жінки. Обстеження чоловіка.

Діагностика імунологічно зумовленого безпліддя. Екстракорпоральне запліднення.

Методи лікування безпліддя. Профілактика безпліддя.

Основи сексології. Поняття про фізіологію статевого акту. Методи обстеження.

Моральне кредо медичного працівника та взаємини в медичному колективі.

НАВЧАЛЬНА ПРАКТИКА ПІД КЕРІВНИЦТВОМ ВИКЛАДАЧА

Вивчення методів діагностики безпліддя та обстеження подружньої пари: збір скарг, даних анамнезу, об'єктивного обстеження органів і систем.

Підготовка пацієнта до взяття еякуляту, зберігання та відправлення еякулятів в лабораторію.

Підготовка пацієнтів до якісних і кількісних тестів на імунологічно зумовлене безпліддя: посткоїтального, пенетраційного, тесту контакту сперми та цервікального слизу; гормональної кольпоцитодіагностики.

Підготовка пацієнтів до інструментальних методів обстеження: УЗД, лапароскопії тощо.

Практичні навички:

- збирання скарг, анамнезу життя, шкідливі звички, перенесені операції;
- визначення проблем пацієнтів;
- підготовка пацієнта до взяття еякуляту;
- підготовка до інструментальних методів обстеження;
- підготовка подружньої пари до тестів на імунологічно зумовлене безпліддя;
- доставка біологічного матеріалу в лабораторію;
- консультування, інформування та навчання подружньої пари з питань сексології;
- дотримання правил техніки медичної безпеки.

САМОСТІЙНА РОБОТА

1. Фактори безплідного шлюбу. Профілактика жіночої та чоловічої неплідності.
2. Виявлення дійсних і супутніх проблем пацієнтів, оцінювання стану пацієнтів.

Тема 8. Охорона праці в галузі

САМОСТІЙНА РОБОТА

1. Охорона життя та здоров'я громадян у процесі їх трудової діяльності, під час виконання службових обов'язків.
2. Основні чинні законодавчі та нормативні документи, що стосуються охорони здоров'я.
3. Використання нормативно-правової бази для захисту особистості, види відповідальності. Гігієна праці медичного персоналу. Заходи безпеки медичних працівників щодо зараження вірусними гепатитами В, С та ВІЛ-інфекціями.
4. Індивідуальні засоби захисту та інфекційний контроль.
5. Моральне кредо медичного працівника та взаємини в медичному колективі.

ПЕРЕЛІК ПРАКТИЧНИХ НАВИЧОК

1. Збирання скарг, анамнезу хвороби, життя.
2. Відпрацювання навичок ефективного консультування (рольова гра).
3. Проведення консультування на трьох етапах.
4. Проведення відбору пацієнтів для призначення КОК та ЧПК.
5. Проведення консультування по КОК та ЧПК.
6. Відпрацювання методики введення ДМПА.
7. Проведення консультування по підбору пацієток, яким підходить внутрішньоматкова контрацепція.
8. Проведення консультування пацієтки після введення внутрішньоматкових засобів.
9. Проведення консультування по використанню бар'єрних методів та сперміцидів.
10. Консультування підлітків із питань контрацепції.
11. Консультування жінок, старших 35 років, та жінок з медичними проблемами.
12. Консультування жінок та чоловіків із питань добровільної хірургічної стерилізації.
13. Проведення консультування за методом лактаційної аменореї.
14. Проведення консультування по підборі методів післяродової та післяабортної контрацепції.
15. Проведення консультування з методів природного планування сім'ї.
16. Проведення консультування з методів невідкладної контрацепції.
17. Підготовка пацієнта для збирання на дослідження еякуляту.
18. Підготовка подружньої пари до тестів на імунологічно зумовлене безпліддя.
19. Доставка біологічного матеріалу до лабораторії.
20. Накривання стерильного столика для операції введення та видалення ВМК.
21. Взяття матеріалу для визначення ступеня чистоти піхви.
22. Взяття матеріалу із сечівника та каналу шийки матки для мікроскопічного дослідження (на наявність гонококів).

ПЕРЕЛІК ПИТАНЬ ДО СЕМЕСТРОВОГО КОНТРОЛЮ

1. Репродуктивне здоров'я. Біологічні основи репродуктивної системи жінки та чоловіка. Переваги планування сім'ї, консультування. Оцінювання пацієнтів.
2. Гормональні методи контрацепції, механізм дії, переваги, недоліки, побічна дія:
 - оральні контрацептиви, початок використання;
 - ін'єкційні контрацептиви;
 - імплантати;
 - гормональний пластир;
 - комбіновані вагінальні кільця.
3. Внутрішньоматкова контрацепція: типи, механізм дії, переваги (контрацептивні, неконтрацептивні), недоліки. Жінки, які можуть використовувати внутрішньоматкові засоби. Жінки, які не можуть використовувати внутрішньоматкові засоби.
4. Бар'єрні методи контрацепції:
 - чоловічі презервативи;
 - жіночі презервативи;
 - маткові ковпачки;
 - діафрагми.
5. Сперміциди, механізм дії, особливості вибору, переваги, особливості використання.

6. Контрацепція у підлітків, у жінок, старших 35 років, та жінок з медичними проблемами. Добровільна хірургічна стерилізація.
7. Метод лактаційної аменореї. Післяпологова контрацепція. Методи контрацепції для жінок, які вигодовують дітей грудним молоком та які не вигодовують дітей грудним молоком. Післяабортна контрацепція: методи контрацепції після неускладненого та ускладненого штучного та самовільного аборту.
8. Природне планування сім'ї, показання до застосування, попередження, ефективність методу.
9. Невідкладна контрацепція: типи, механізм дії, переваги, недоліки, показання до застосування.
10. Безплідний шлюб. Основи сексології.
11. Шляхи передачі ВІЛ/СНІД та методи їх профілактики.

САМОСТІЙНА РОБОТА

1. Фактори, що впливають на репродуктивне здоров'я жінки.
2. Репродуктивне здоров'я та інфекції, які передаються статевим шляхом.
3. Добровільна хірургічна стерилізація, методи стерилізації, переваги, недоліки.
4. Консультування пацієнтів з порушенням фертильності. Профілактика безпліддя.
5. Профілактика раку молочної залози.
6. Основи охорони праці та охорона праці в галузі планування сім'ї та репродуктивного здоров'я.
7. Заходи безпеки медичних працівників щодо зараження вірусними гепатитами В, С.
8. Використання нормативно-правової бази для захисту особистості, види відповідальності, види інструктажів із техніки безпеки.
9. Гігієна праці медичного персоналу.
10. Індивідуальні засоби захисту та інфекційний контроль.
11. Моральне кредо лікаря та взаємини в медичному колективі.

ЛІТЕРАТУРА

Основна

- Назарова І.Б., Посипкіна Н.М.* Репродуктивне здоров'я та планування сім'ї. — К.: Медицина, 2007. — 224 с.
- Репродуктивне здоров'я та планування сім'ї: підручник / І.Б. Назарова, Н.М. Посипкіна.* — К.: Медицина, 2008.
- Планування сім'ї" / В.Б. Самойленко, А.І. Мох, Г.Г. Рой, В.В. Мисік.* — К.: Здоров'я, 2007.

Додаткова

- Касевич Н.М., Шаповал К.І.* Охорона праці та безпека життєдіяльності медичних працівників: підручник. — К.: Медицина, 2007.
- Планування сім'ї: навч. посіб. / Н.Я. Жилка, І.Б. Вовк.* — К., 2009.
- Збірник критично-оцінених тем з питань контрацепції.* Розроблено Центром науково-доказової медицини на базі кафедри акушерства, гінекології та репродуктології Національної медичної академії післядипломної освіти ім. П.Л. Шупика. — К., 2006.
- Планування сім'ї для людей, що живуть, з ВІЛ: навч. посіб. / А.М. Кенней, Т.А. Александріна.* — 2008.
- Післяпологове та післяабортне "Планування сім'ї": навч. посіб. / А.М. Кенней, Р.В. Барило.* — 2007.
- Профілактика передачі ВІЛ від матері до дитини. Діагностика, лікування та соціально-психологічна примітка людей, які живуть з ВІЛ / В.М. Запорожан, М.Л. Аряєв, Н.В. Котова.* — 2010.